

Історичний екскурс

**Новий зміст у відзначенні Дня Перемоги
над нацизмом у Другій світовій війні**

У травні 2025 року весь світ відзначатиме 80-ту річницю перемоги над нацизмом. *Понад 10 років тому Україна долучилася до традиції відзначення перемоги над нацизмом в європейському дусі – не святкуємо, а вшановуємо.* Саме так у суспільстві усталилося сприйняття 8 травня та Другої світової війни крізь людський вимір, з акцентом на ролі людей, котрі боролися проти нацизму. У День пам'яті та перемоги Україна традиційно вшановує їх, висловлює повагу та вдячність усім борцям із нацизмом, увічніює пам'ять про загиблих воїнів і жертв найкривавішої і найжорстокішої в історії людства війни.

Історична довідка

У міжвоєнне двадцятиліття українці були найбільшою в Європі бездержавною нацією. Українські терени напередодні війни перебували під окупацією і контролем різних держав: СРСР, Польщі, Румунії та Чехословацької республіки. Третій Рейх також не приховував претензій на українські терени.

23 серпня 1939 року СРСР та Німеччина підписали Договір про ненапад – пакт Молотова–Ріббентропа. У таємному протоколі до нього два диктатори узгодили загарбницькі плани на територіально-політичний переділ, який мав розпочатися з розгрому Польщі. Внаслідок змови Гітлера і Сталіна війна торкнулася українців вже 1 вересня 1939-го, коли нацистська Німеччина напала на Польщу, і німецька військова авіація бомбардувала Львів та інші міста Галичини.

Разом із тим, як гітлерівська Німеччина, так і сталінський Радянський Союз відчували взаємну недовіру. 18 грудня 1940 року Гітлер підписав план «Барбаросса» – наступальну операцію на СРСР. Відтак, 22 червня 1941 року почалася німецько-радянська війна. У перший рік війни Ворог впевнено

просувався на схід. Практично за рік і один місяць Україна була повністю окупована нацистською Німеччиною. Нацисти відводили Україні роль сировинної колонії, чинили проти українців масові злочини.

Вигнання гітлерівців із території України почалося 18 грудня 1942 року, коли радянські війська увійшли до села Півнівка, що на Луганщині. Навесні 1944-го було прорвано німецький фронт біля Карпат. Остаточно з української території нацистів вигнано в листопаді 1944 року.

Наслідки Другої світової війни для України

Друга світова війна для України не обмежувалася військовими діями та окупацією території. Українці брали участь в операціях на всіх воєнних театрах. 1944 року радянські війська дісталися кордону з Румунією і Словаччиною. Бої перемістилися до Європи. Так, у Віденській операції брали участь 2-й і 3-й Українські фронти та Дунайська флотилія. Тоді німців було вигнано із західної Угорщини та східної Австрії. Однією із завершальних стала Берлінська операція. Для штурму столиці Німеччини спрямували 1-й, 2-й Білоруські та 1-й Український фронти. Прямі людські втрати України у Другій світовій становлять понад 8 мільйонів осіб. Українськими землями в роки Другої світової фронт прокотився двічі. Тактика спаленої землі тут була застосована спочатку відступаючою на схід радянською Червоною армією, а згодом – відступаючою на захід армією Третього Рейху. Під час Другої світової війни українці зробили значний внесок у перемогу над нацизмом, відзначилися героїзмом, хоробрістю та самопожертвою на всіх фронтах та в багатьох арміях Антигітлерівської коаліції. Майже всі українські підприємства були переорієнтовані на потреби оборони. Українська земля була одним із основних театрів воєнних дій, місцем масштабних битв і найзапеклішого спротиву.

Сучасне сприйняття Дня пам'яті і перемоги

День пам'яті та перемоги – це нагадування, що Друга світова розпочалася внаслідок домовленостей двох тоталітарних режимів: націонал-соціалістичного (нацистського) у Німеччині й комуністичного в СРСР, а також мовчазного небажання найпотужніших держав світу чинити спротив агресорам.

Війна тривала шість років. Перемога над нацизмом була здобута внаслідок неймовірної концентрації всіх сил, взаємодопомоги, консолідації і мобілізації суспільства, солідарності народів та повного переоблаштування економічного, політичного і соціального життя в інтересах боротьби зі злом. Для дотримання правил гри на міжнародній арені і запобігання війнам, геноцидам та порушенням прав і свобод людини держави-переможниці створили Організацію об'єднаних націй.

Жодна країна не може претендувати на виняткову роль у перемозі над нацизмом. Перемога – результат титанічних зусиль десятків держав і сотень народів. Так само неприпустимими є спроби прикриватися моральним авторитетом переможця в Другій світовій для реваншизму. Пам'ять про війну

має вести не до культу перемоги, а розвивати вміння цінувати мир, категорично і безкомпромісно захищати його всіма розумними засобами, а також виховувати сміливість та принциповість у боротьбі з ворогом.

Сьогодні українці зі зброєю в руках захищають не тільки себе, а всі країни Європи від російської експансії і дають шанс на побудову більш тривкого миру і створення нової, більш справедливої, світової системи безпеки. Умовою для цього є перемога над Росією, відновлення територіальної цілісності України та унеможливлення майбутньої агресії російського імперіалізму проти будь-кого на нашій планеті. Сьогодні в умовах агресії єдиний шлях відновлення миру – перемогти загарбника.

Важливо пам'ятати, що слабкість, страх і нерішучість міжнародної спільноти завжди заохочували агресорів до все більшого розмаху злочинів. Сьогодні світове співтовариство має змогу спертися на той гіркий досвід та історичні уроки для прийняття адекватних безпекових рішень, зокрема щодо російської агресії проти України.

07.05.2025 р.

Укладачі: Ганна ПРОКОПЧУК, завідувачка бібліотеки
Інна ГОРОХОВСЬКА, бібліотекар.